

Antropologiczne uzasadnienie *acedii* w myśli Tomasza z Akwinu i wybranych tomistów

**dr Anna Kazimierczak-Kucharska
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w
Warszawie**

„Każdy z nas jest zagrożony acedią i kiedyś będzie musiał się z nią zmierzyć. Warto więc sobie zdać sprawę z tej choroby ducha, aby nie powtarzać stale błędów szukania doraźnej pomocy i oskarżania innych, całego świata i Boga o stan naszego ducha”.

W. Zatorski, *Acedia dziś*

Akedia w klasycznej grece oraz w Septuagincie oznacza zwykle:

- znużenie
- apatię
- wyczerpanie
- przygnębienie
- smutek
- brak zainteresowania czymkolwiek

„Jest w sumie osiem głównych [złych] myśli, do których sprowadza się każda grzeszna myśl. Pierwsza jest myśl o obżarstwie, po niej – o nieczystości. Trzecia jest [namową do] chciwości, czwarta – smutku, piąta gniewu, **szósta acedii**, siódma – próżnej chwały, ósma – pychy. Czy owe myśli dręczą naszą duszę, czy nie, to nie zależy od nas. Ale czy trwają, czy nie, czy wzniecają, czy też nie wzniecają namiętności, to zależy od nas”.

Ewagriusz z Pontu, *O praktyce ascetycznej*

EWAGRIUSZ Z PONTU

NOUS

PSYCHE

SOMA

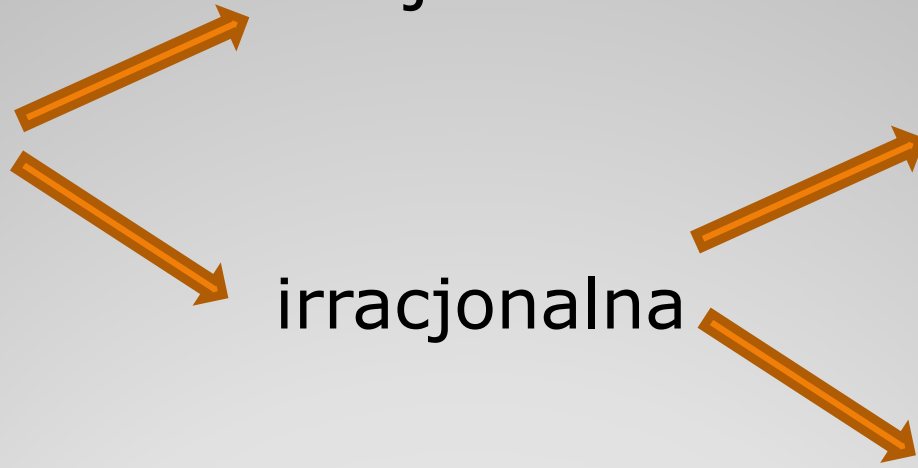
racjonalna

popędliwa

irracjonalna

pożądliva

EWAGRIUSZ Z PONTU

„Dusza rozumna działa zgodnie ze swoją naturą, gdy jej część pożądliva dąży do cnoty, popędliwa walczy o cnotę, a rozumna oddaje się kontemplacji bytów”.

Ewagriusz z Pontu, *O praktyce ascetycznej*

EWAGRIUSZ Z PONTU

„Acedia jest jednoczesnym i długotrwałym pobudzeniem popędliwości i pożądlivosti, ta pierwsza złości się na to, co obecne, druga zaś pożąda tego, co nieobecne”.

Ewagriusz z Pontu, Scholia do Księgi Psalmów

EWAGRIUSZ Z PONTU

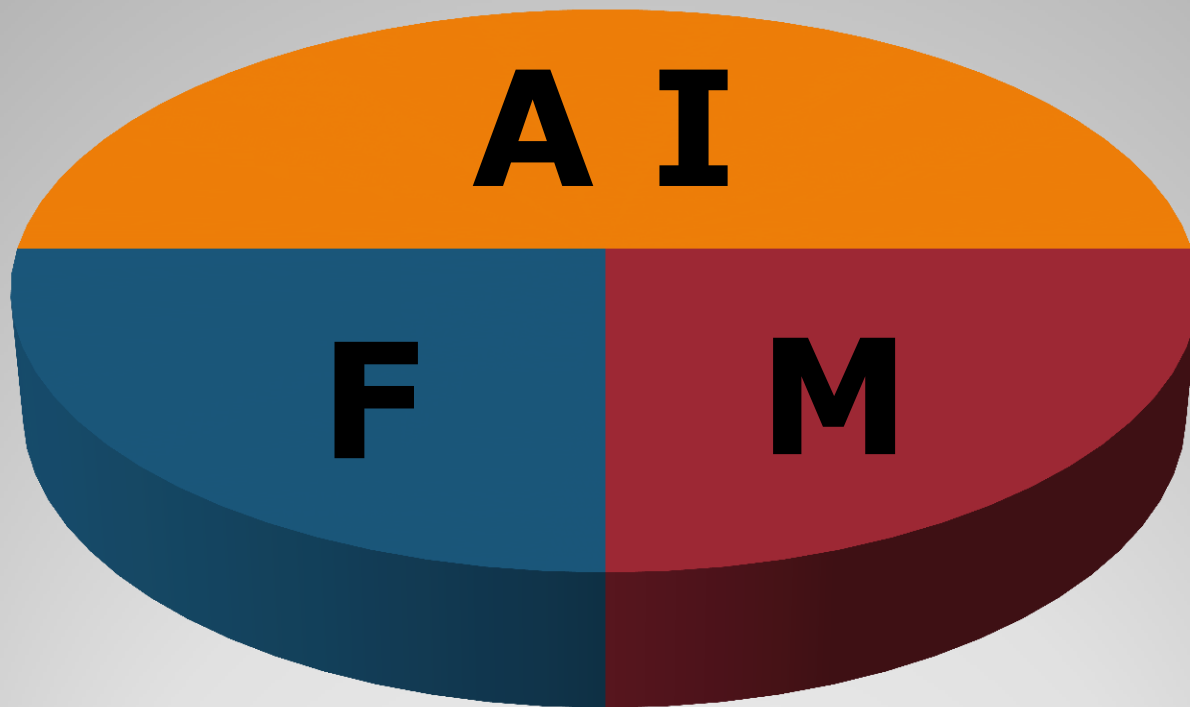
OBJAWY ACEDII

- Pojawia się w południe
- Wewnętrzny niepokój i potrzeba ciągłych zmian
- Obwinianie innych za własne cierpienia
- Uznawanie pracy i wyuczonego zawodu za źródło nieszczęścia i szukanie innej
- Stan ogólnego zniechęcenia i trudności w spełnianiu codziennych obowiązków
- Stany lękowe
- Przesadna troska o własne zdrowie
- Poszukiwanie za wszelką cenę towarzystwa i ucieczka w rozrywki
- Smutek, stan depresji, niechęć do życia, pogrążenie się w smutnych myślach
- Pozory cnoty
- Nieczułość duszy

ŚRODKI ZARADCZE

- **WYTRWAŁOŚĆ**
- Prośba do Pana o dar łez
- Metoda antyrettyczna
- Autoterapia
- Trzymanie się określonej miary pracy i odpoczynku
- Coś w rodzaju *meditatio mortis*

EWAGRIUSZ Z PONTU

ŚW. TOMASZ Z AKWINU

„Natomiast uczucia, które wyrażają pewną ucieczkę czy ociąganie się, sprzeciwiają się ruchowi życiowemu nie tylko swą wielkością, ale także samą naturą tego ruchu i dlatego zasadniczo są szkodliwe, np. bojaźń i rozpacz, a przede wszystkim smutek, który przygnębia ducha ludzkiego obecnością zła, wywołującego silniejsze wrażenie niż zło zagrażające w przyszłości”.

Tomasz z Akwinu, *Summa Theologiae*

ŚW. TOMASZ Z AKWINU

„[...] smutek sprowadza pewne znużenie, czyli niedomaganie, władzy pożądanyczej”.

Tomasz z Akwinu, *Summa Theologiae*

ŚW. TOMASZ Z AKWINU

„Łzy i wzdychanie z natury swej łagodzą smutek, a to dla dwóch powodów. Po pierwsze, każda przykrość którą człowiek zamyka niejako w sobie, bardziej go martwi, gdyż wzmaga uwagę na jej przedmiot. Natomiast gdy wylewa się na zewnątrz, wówczas uwaga niejako rozprasza się ku rzeczom zewnętrznym i dzięki temu zewnętrzny ból zmniejsza się. Dlatego też ludzie pogrążeni w smutku okazują go na zewnątrz przez płacz czy jęki lub też przy pomocy słów, które również łagodzą smutek. Po drugie ze względu na to, że działanie odpowiadające przysposobieniu człowieka jest mu zawsze przyjemne. Otóż płacz i jęki to czynności odpowiadające osobie smutnej i bolejącej, i dlatego stają się jej miłe. Skoro więc każda przyjemność w pewnej mierze łagodzi smutek czy ból, wobec tego łkanie i jęki też go łagodzą”.

Tomasz z Akwinu, *Summa Theologiae*

ŚW. TOMASZ Z AKWINU

„[...] zniechęcenie jest smutkiem z dobra duchowego jako dobra Bożego. Dlatego w samym swym rodzaju zniechęcenie jest grzechem śmiertelnym. Należy jednak pamiętać, że grzechy śmiertelne w swym rodzaju nie są śmiertelnymi, jeśli nie dojdą do swej pełnej dojrzałości. Otóż grzech dokonuje się za zgodą rozumu; mówimy tu bowiem o grzechu ludzkim, polegającym na uczynku ludzkim, którego początkiem jest rozum. Jeśli więc grzech zaczyna się w samej tylko zmysłowości i nie dojdzie do zgody ze strony rozumu, grzech jest lekkim z powodu niepełności uczynku”.

Tomasz z Akwinu, Summa Theologiae

ŚW. TOMASZ Z AKWINU

„Wójcik uważa, że acedia jest skupieniem uwagi człowieka na tym, co jest podmiotowane przez jego możliwość materialną, stanowi więc swoiste zatrzymanie się człowieka na swojej możliwości materialnej. Skutkuje to zawężeniem zarówno działalności poznawczej, jak i podejmowanych działań i decyzji do sfery materialnej. W poznaniu dominują ujęcia zmysłowe; działanie opiera się na uczuciach i emocjach. Nie ma tu miejsca na rozumienia intelektualne i relacje osobowe. Jednakże człowiek z natury potrzebuje jednego i drugiego”.

Artur Andrzejuk, *Metafizyka obecności*

JAKUB WÓJCIK

ROZPACZ JAKO WYNIK UTRATY UKOCHANEJ OSOBY

Przejawy acedii z perspektywy teorii relacji osobowych

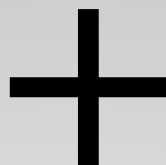
– etapy:

- Poczucie zagrożenia
- Utrata celu życia
- Wygasanie motywów samoobrony
- Budowanie nadziei
- Obrona przed utratą celu życia
- Ożywianie motywów samoobrony

Lekarstwo na rozpacz: Pokościć kogoś innego!

MIECZYŚLAW GOGACZ

Rozpacz jako wynik utraty miłości

**Nieprawidłowe przekonania
antropologiczne**

KRZYSZTOF WOJCIESZEK

- Acedia jest wynikiem odpowiedniej dla człowieka struktury bytowej
- Zakłócenie właściwego funkcjonowania pryncypiów w człowieku prowadzi do smutku, bojaźni... a wreszcie do rozpacz/acedii
- Acedia jako element, którego nie można pominąć w życiu

WNIOSKI